

Dochody i wydatki

Skąd są pieniądze w budżecie i co się z nimi dzieje

28.11.2023

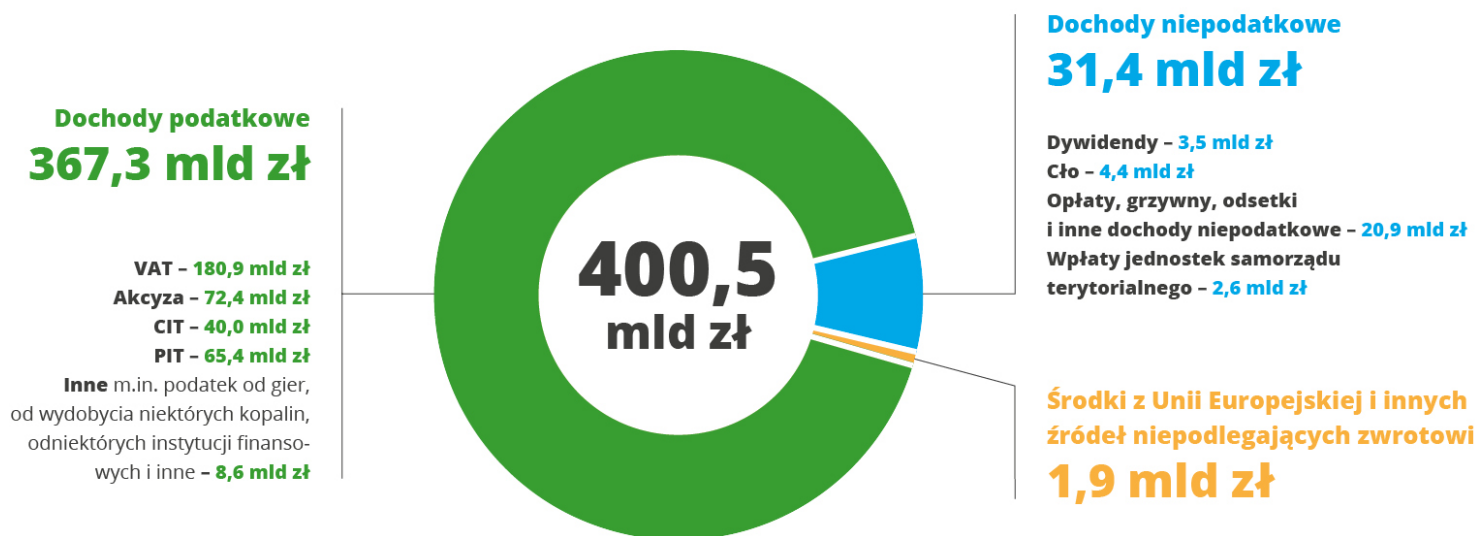
Dochody budżetu państwa

Aby dobrze zaplanować dochody budżetu państwa, autorzy ustawy budżetowej muszą przewidzieć, jakie wpływy osiągnie państwo z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT), jakie od firm (CIT), a jakie z podatku od towarów i usług (VAT), akcyzy czy innych źródeł.

Nie jest to łatwe zadanie, bo przecież kwota płaconych podatków zależy m.in. od koniunktury gospodarczej (w dobrych latach zarówno podatnicy indywidualni, jak i firmy zarabiają więcej – płacą więc większe podatki) czy inflacji (rosnące ceny prowadzą też do kwotowego wzrostu wpływów podatkowych). Dochody budżetu państwa w 2019 r. wyniosły ponad 400,5 mld złotych.

Podstawowym źródłem dochodów są przede wszystkim dochody podatkowe. Sięgają one przeszło 90% wpływów. Największy udział w dochodach budżetu państwa ma VAT, druga pod tym względem jest akcyza.

Dochody budżetu państwa osiągnięte w 2019 r.

[Pokaż wersję tekstową infografiki dochody budżetu państwa osiągnięte w 2019 r.](#)

Dochody budżetu państwa osiągnięte w 2019 r.

Dochody budżetu państwa osiągnięte w 2019 r: 400,5 mld zł

Dochody podatkowe: 367,3 mld zł

- VAT – 180,9 mld zł
- Akcyza – 72,4 mld zł
- CIT – 40,0 mld zł
- PIT – 65,4 mld zł
- Inne m.in. podatek od gier, podatek od wydobycia niektórych kopalin, podatek od niektórych instytucji finansowych i inne – 8,6 mld zł

Dochody niepodatkowe: 31,4 mld zł

- Dywidendy – 3,5 mld zł
- Cło – 4,4 mld zł
- Opłaty, grzywny, odsetki i inne dochody niepodatkowe – 20,9 mld zł
- Wpłaty jednostek samorządu terytorialnego – 2,6 mld zł

Środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegających zwrotowi: 1,9 mld zł

Wydatki budżetu państwa

Odzwierciedlają realizację zadań państwa, zaplanowanych na dany rok budżetowy. Aby dobrze zaplanować wydatki, autorzy ustawy budżetowej muszą przewidzieć, jakie dochody osiągnie państwo. Jeszcze trudniejszym zadaniem jest rozdzielenie zaplanowanych dochodów, ponieważ celów wydatkowych jest bardzo wiele. Muszą się znaleźć pieniądze na tzw. sferę budżetową, a więc na szkolnictwo, służbę zdrowia, armię, służby mundurowe. Należy także zapewnić finansowanie emerytur i rent. Są one wypłacane przez organy emerytalno-rentowe, takie jak Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Jednak w budżecie państwa – które jest gwarantem wypłaty świadczeń emerytalnych – muszą zostać zabezpieczone wydatki na sfinansowanie niedoboru środków w systemach ubezpieczenia społecznego. To z budżetu państwa finansowane są również priorytetowe programy rządu, takie jak Rodzina 500+, Dobry Start czy Leki75+.

Ważnym wydatkiem w budżecie jest zagwarantowanie środków na pokrycie kosztów obsługi zaciągniętego długu (odsetki), inwestycje w infrastrukturę (drogi, mosty) i budynki użyteczności publicznej (szkoły, szpitale, itp.). Budżet musi więc nie tylko finansować bieżące funkcjonowanie państwa, ale też w znacznym stopniu określa kierunki rozwoju kraju. To od corocznych wydatków na edukację zależy, jak wykształconym społeczeństwem będziemy w przyszłości, od wydatków na opiekę zdrowotną – jaki będzie stan zdrowia obywateli, a od tego, jakie powstaną inwestycje, będzie zależeć kierunek i tempo rozwoju gospodarczego w najbliższych latach.

W 2019 r. wydatki budżetu państwa wyniosły 414,3 mld zł.

Twoje 100 zł w budżecie państwa

Ubezpieczenia społeczne – 16 zł	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa – 4,5 zł
Subwencje ogólne dla JST – 14,9 zł	Wymiar sprawiedliwości – 3,3 zł
Obrona narodowa – 10,7 zł	Transport i łączność – 2,9 zł
Program Rodzina 500 plus – 7,5 zł	Ochrona zdrowia – 2,6 zł
Obsługa długu Skarbu Państwa – 6,6 zł	Rolnictwo – 2 zł
Składka do Unii Europejskiej – 5,2 zł	Współfinansowanie projektów z udziałem środków z UE – 1,6 zł
Nauka i szkolnictwo wyższe – 5,2 zł	Pozostałe zadania – 16,9 zł

[Pokaż wersję tekstową infografiki Twoje 100 zł w budżecie państwa](#)

Twoje 100 zł w budżecie państwa

1. Ubezpieczenia społeczne - 16 zł
2. Subwencje ogólne dla JST - 14,9 zł
3. Obrona narodowa - 10,7 zł
4. Program Rodzina 500 plus - 7,5 zł
5. Obsługa długu Skarbu Państwa - 6,6 zł
6. Składka do Unii Europejskiej - 5,2 zł
7. Nauka i szkolnictwo wyższe - 5,2 zł
8. Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa - 4,5 zł

- 9. Wymiar sprawiedliwości - 3,3 zł
- 10. Transport i łączność - 2,9 zł
- 11. Ochrona zdrowia - 2,6 zł
- 12. Rolnictwo - 2 zł
- 13. Współfinansowanie projektów z udziałem środków z UE - 1,6 zł
- 14. Pozostałe zadania - 16,9 zł

Wynik budżetu państwa

W przypadku gdy prognozowane dochody budżetu państwa są niższe od planowanych wydatków, zakłada się powstanie tzw. deficytu budżetowego (nadwyżki wydatków nad dochodami). Trzeba tę różnicę w jakiś sposób sfinansować.

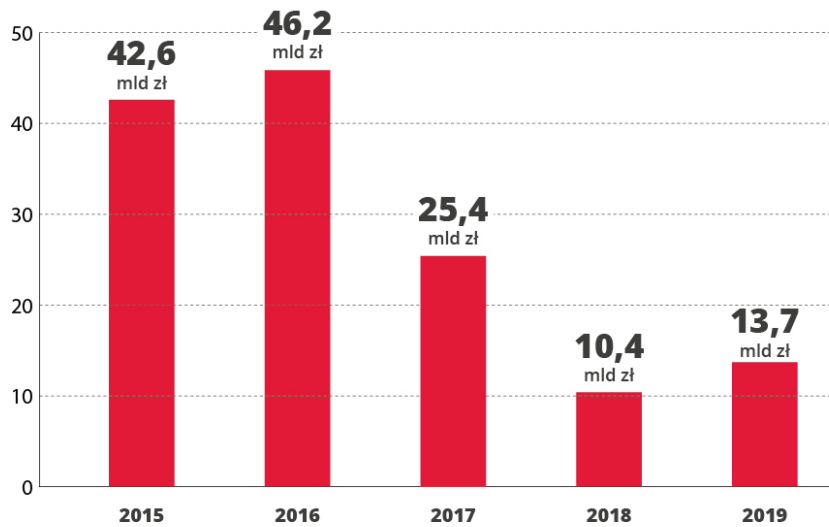
Deficyt budżetu państwa i inne potrzeby pożyczkowe budżetu mogą być sfinansowane przychodami, które pochodzą z:

- 1. sprzedaży skarbowych papierów wartościowych na rynku krajowym i zagranicznym,
- 2. prywatyzacji majątku Skarbu Państwa,
- 3. otrzymanych kredytów i pożyczek,
- 4. spłat udzielonych kredytów i pożyczek,
- 5. nadwyżki budżetu państwa z lat ubiegłych,
- 6. innych operacji finansowych.

Najważniejszym źródłem pozyskiwania tych środków jest sprzedaż przez Ministra Finansów skarbowych papierów wartościowych (obligacji i bonów), co oznacza powstawanie długu publicznego. To jednak oznacza, że deficyt nie może być dowolnie kształtowany, bo długi trzeba przecież spłacać i to z odsetkami. I im większe zadłużenie państwa, tym większe wydatki na koszty obsługi długu (odsetki) i kwoty do spłaty długu przez ponowne zaciągnięcie nowego długu. Nabywcami skarbowych papierów wartościowych, uważanych za bezpieczną i korzystną lokatę kapitału, są w głównej mierze krajowe i zagraniczne instytucje finansowe (banki, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne, fundusze inwestycyjne).

W 2019 r. deficyt budżetu państwa wyniósł 13,7 mld zł.

Wykonanie deficytu budżetu państwa

[Pokaż wersję tekstową infografiki Wykonanie deficytu budżetu państwa](#)

Wykonanie deficytu budżetu państwa

- 2015 – 42,6 mld zł
- 2016 – 46,2 mld zł
- 2017 – 25,4 mld zł
- 2018 – 10,4 mld zł
- 2019 – 13,7 mld zł